

Metody odměrné analýzy

Klíčový požadavek

- precizní a korektní určení bodu ekvivalence
- precizní určení koncentrace odměrného roztoku (TITR) pomocí ZÁKLADNÍ LÁTKY

TITRACE - měření objemu roztoku činidla (odměrného roztoku), které je potřebné ke stechiometrickému zreagování s analytem, tj. k dosažení BODU EKVIVALENCE

Metody odměrné analýzy

INDIKACE BODU EKVIVALENCE

- **subjektivní pozorování - VIZUÁLNÍ**
  - barevné změny, změny luminiscence
  - **INDIKÁTOROVÉ, BEZINDIKÁTOROVÉ**
    - indikátory vnější a vnitřní, NÍZKÉ KONCENTRACE
    - **FUNKČNÍ OBLAST INDIKÁTORU** a hodnota pT
- **měření vlastnosti roztoku - INSTRUMENTÁLNÍ**
  - potenciometrie, konduktometrie, amperometrie
  - fotometrie, turbidimetrie, nefelometrie

Prakticky zjistíme - KONEC TITRACE

TITRAČNÍ CHYBA

Metody odměrné analýzy

POŽADAVKY NA PRŮBĚH REAKCÍ

- **jednoznačný průběh**
- **kvantitativní průběh**
- **rychlý průběh**
- **dobře indikovatelná změna vlastnosti systému v oblasti bodu ekvivalence**

Metody odměrné analýzy

POŽADAVKY NA ZÁKLADNÍ LÁTKY

- **snadno dostupná ve vysoké čistotě (nečistoty pod 0,1 %, zjistitelné)**
- **stabilní během skladování (vůči vlhkosti, kyslíku, oxidu uhličitému, běžnému kolísání teploty)**
- **odpovídající chování během titrace - splnění požadavků na průběh titrace**
- **dobře rozpustná (obvykle ve vodě)**
- **co největší možná molární hmotnost (omezení vlivu nejistot při navažování)**

Metody odměrné analýzy

DĚLENÍ METOD ODMĚRNÉ ANALÝZY

- **ACIDOBAZICKÉ – acidobazické reakce**
- **KOMPLEXOTVORNÉ – komplexotvorné reakce**
- **SRÁŽECÍ – srážecí reakce**
- **OXIDAČNĚ-REDUKČNÍ – redox reakce**

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY

- matematické či grafické vyjádření funkční závislosti veličiny sledované během titrace na objemu přidaného odměrného roztoku, nebo na **VYTITROVANÉM PODÍLU STANOVOVANÉ SLOŽKY (X)**, definovaném vztahem

$$a = n(X)_z / n(X)_c$$

$n(X)_z$ - již zreagované množství

$n(X)_c$ - celkové (původní) množství

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY

$$a = n(X)_z / n(X)_c$$

na počátku titrace $a = 0$

v bodě ekvivalence $a = 1$

VELIČINY SLEDOVANÉ BĚHEM TITRACE

- vztah k obsahu stanovované látky X, činidla T anebo produktu P titrační reakce

Metody odměrné analýzy

VELIČINY SLEDOVANÉ BĚHEM TITRACE

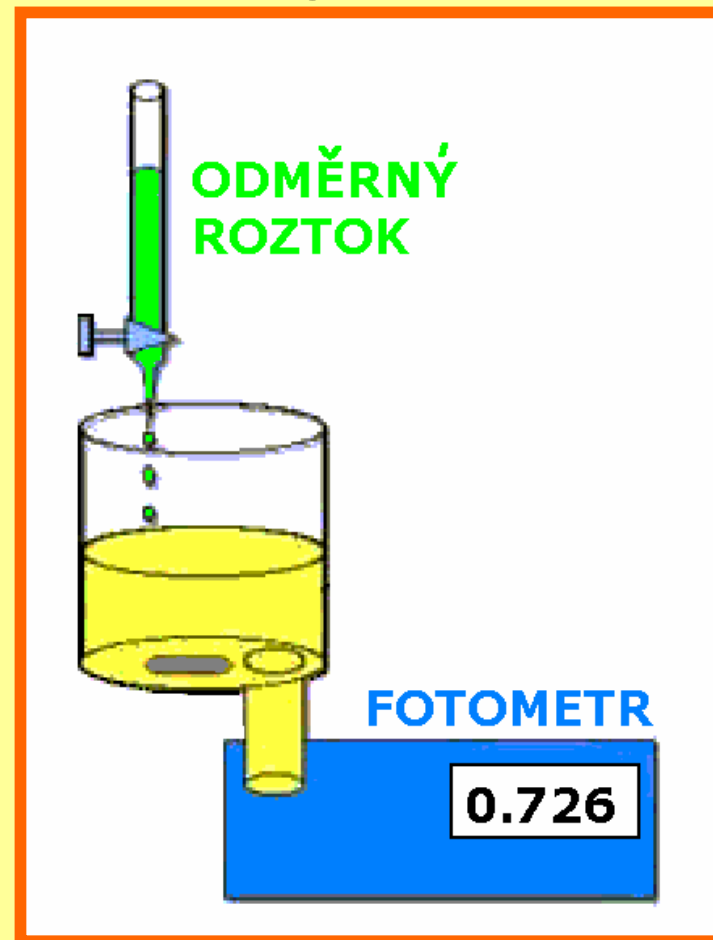
- obecná veličina $Y(a)$
- vztah k obsahu stanovované látky X , činidla T anebo produktu P titrační reakce

$$Y(a) = Y(c(X), c(T), c(P)),$$

pro některé veličiny

$$Y(a) = k_X c(X) + k_T c(T) + k_P c(P) + k_0$$

- vodivost, absorbance

Metody odměrné analýzy

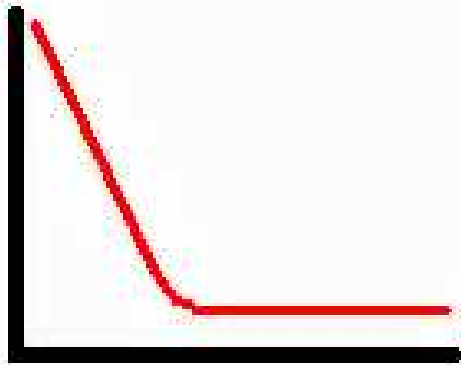
FOTOMETRICKÉ TITRACE

- vliv jen jedné komponenty

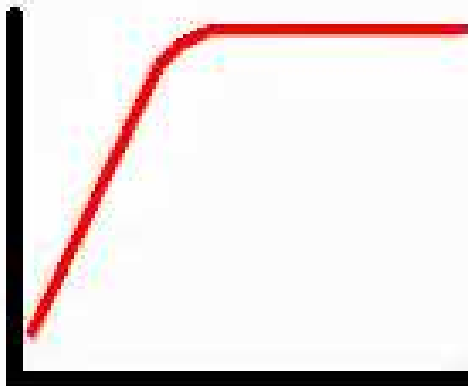
BAREVNÉ TITRAČNÍ ČINIDLO

**BAREVNÁ STANOVOVANÁ
LÁTKA**

**BAREVNÝ PRODUKT
REAKCE**

Metody odměrné analýzy

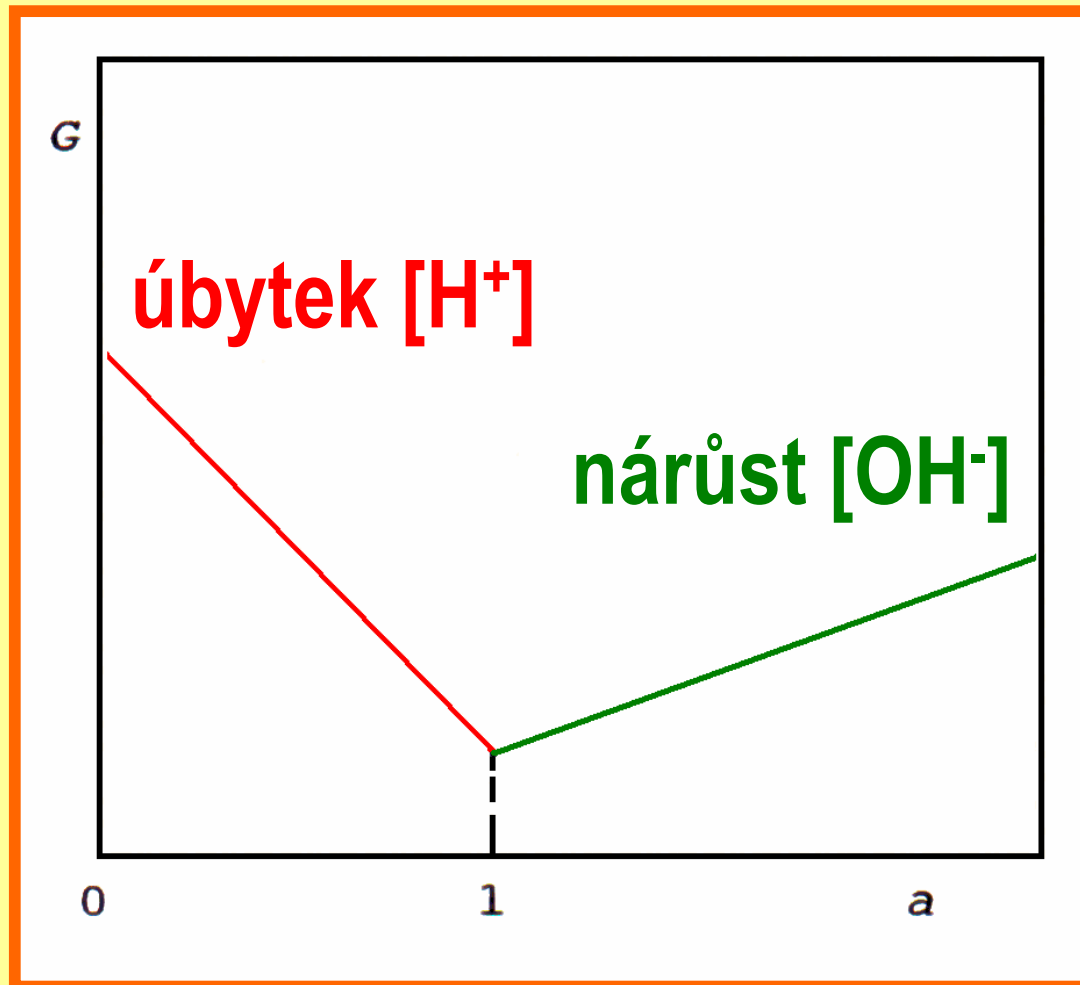
FOTOMETRICKÉ TITRACE

- používáno pro acidobazické titrace
  - barevné slabé kyseliny či zásady
  - (titrace v přítomnosti indikátoru)
- používáno pro chelatometrii (komplexometrii)
  - barevný vznikající komplex
  - titrace v přítomnosti indikátoru
- malé objemy koncentrovaných činidel do velkého objemu titrovaného roztoku

Metody odměrné analýzy

KONDUKTOMETRICKÉ TITRACE

- titrace silné kyseliny silnou bází

vliv hodnoty
rovnovážné
konstanty reakce
resp. vliv
iontového součinu
vody a přítomnosti
cizích iontů

Metody odměrné analýzy

KONDUKTOMETRICKÉ TITRACE

- titrace spojené se vznikem málo disociované či málo rozpustné látky
  - málo disociovaná voda - acidobazické titrace
- komplexometrie
- srážecí titrace
- koncentrované roztoky odměrných činidel

Metody odměrné analýzy

AMPEROMETRICKÉ TITRACE

- analyt, odměrné činidlo či produkt má vlastnosti **DEPOLARIZÁTORU** - je **ELEKTROAKTIVNÍ**
- dvojice elektrod - polarizovatelná a nepolarizovatelná - sledování změn limitního difusního proudu během titrace při konstantním potenciálu
- komplexometrie
- redox titrace
- srážecí titrace

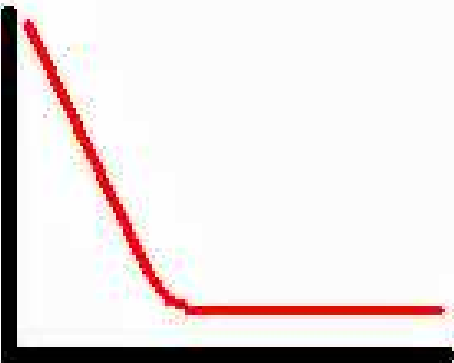
Metody odměrné analýzy

AMPEROMETRICKÉ TITRACE
- vliv jen jedné komponenty

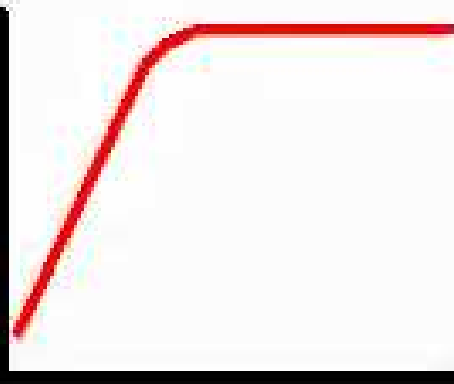
ELEKTROAKTIVNÍ TITRAČNÍ ČINIDLO

**ELEKTROAKTIVNÍ STANOVOVANÁ
LÁTKA**

**ELEKTROAKTIVNÍ PRODUKT
REAKCE**

Metody odměrné analýzy

VELIČINY SLEDOVANÉ BĚHEM TITRACE

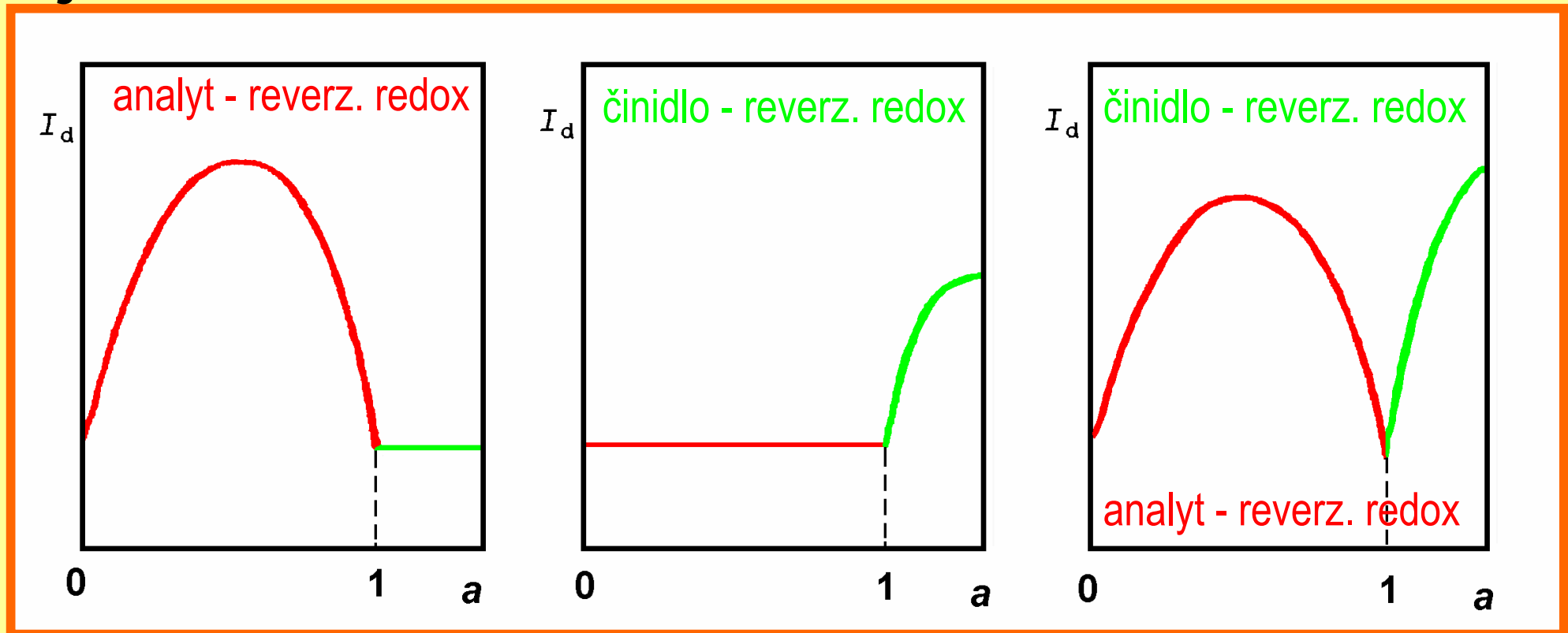
- mnohdy jiný typ závislosti než lineární
  - **BIAMPEROMETRIE**
  - **potenciometrie - např. pH-metrie při acidobazických titracích**
  - **sigmoidální křivky s inflexním bodem**
    - **výpočet derivací (diferencí)**
      - 1. a 2. derivace
      - registrace zapisovačem
      - přenos dat do připojeného počítače

Titrační křivky lze teoreticky vypočítat.

Metody odměrné analýzy

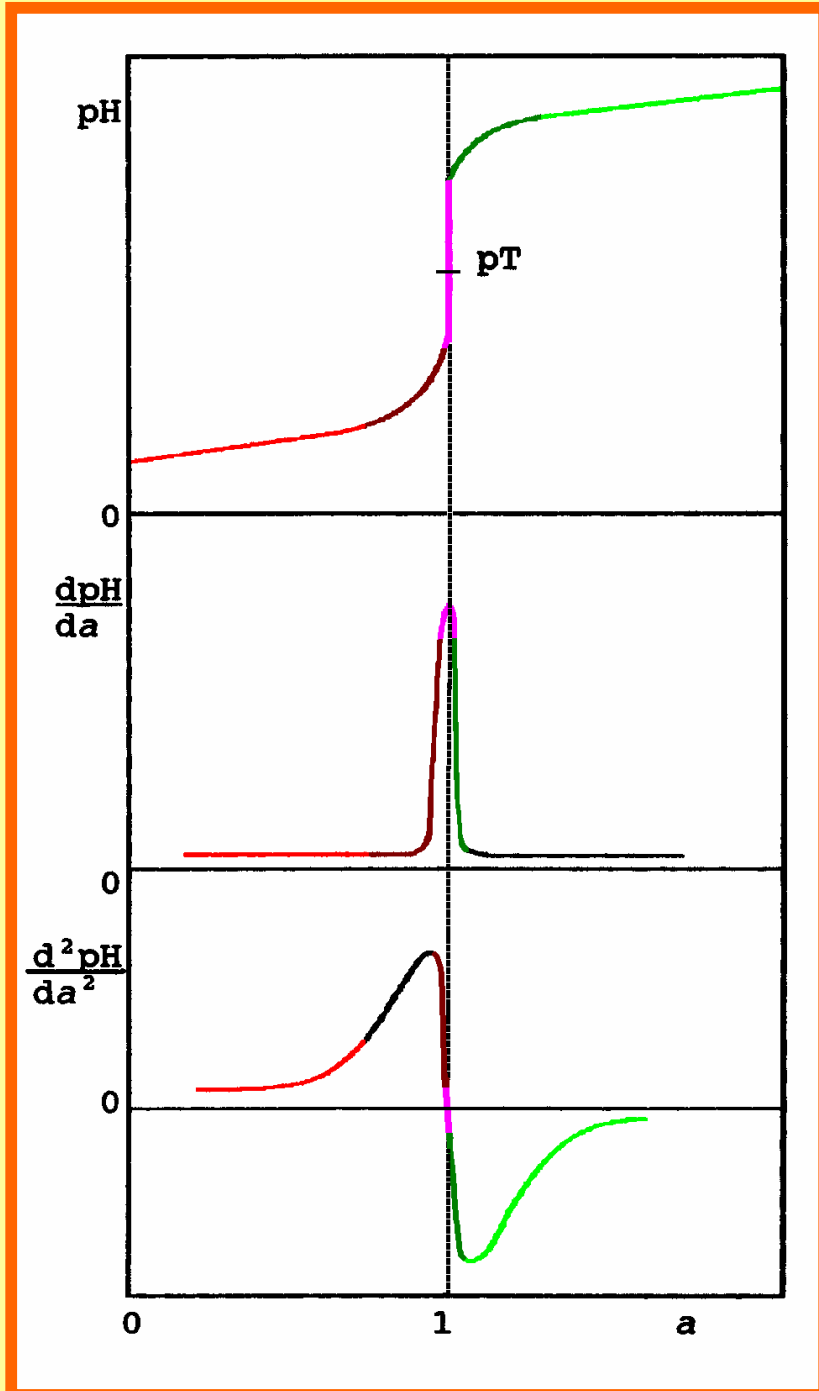
TITRAČNÍ KŘIVKY - BIAMPEROMETRICKÉ

- OBĚ ELEKTRODY POLARIZOVATELNÉ
- složité křivky
- jednoduchá indikace bodu ekvivalence

POTENCIOMETRICKÉ titrační křivky

- chování po začátku titrace
- chování před bodem ekvivalence
- chování v bodě ekvivalence
- chování za bodem ekvivalence
- chování při velkém nadbytku odměrného roztoku

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY - ACIDOBAZICKÉ

- závislost pH na vytitrovaném podílu
  - odměrné roztoky - vždy buď silné kyseliny nebo báze
o vhodné koncentraci
- TITRACE SILNÉ JEDNOSYTNÉ KYSELINY
  - na začátku titrace - výpočet pH silné kyseliny
  - před bodem ekvivalence - výpočet pH silné kyseliny, vliv autoprotolýzy vody, vliv CO_2
  - v bodě ekvivalence - pT $\text{pH}=7$, ?vliv CO_2 ?
  - za bodem ekvivalence - pH silné zásady, vliv autoprotolýzy vody

Metody odměrné analýzy

TITRACE SILNÉ JEDNOSYTNÉ BÁZE

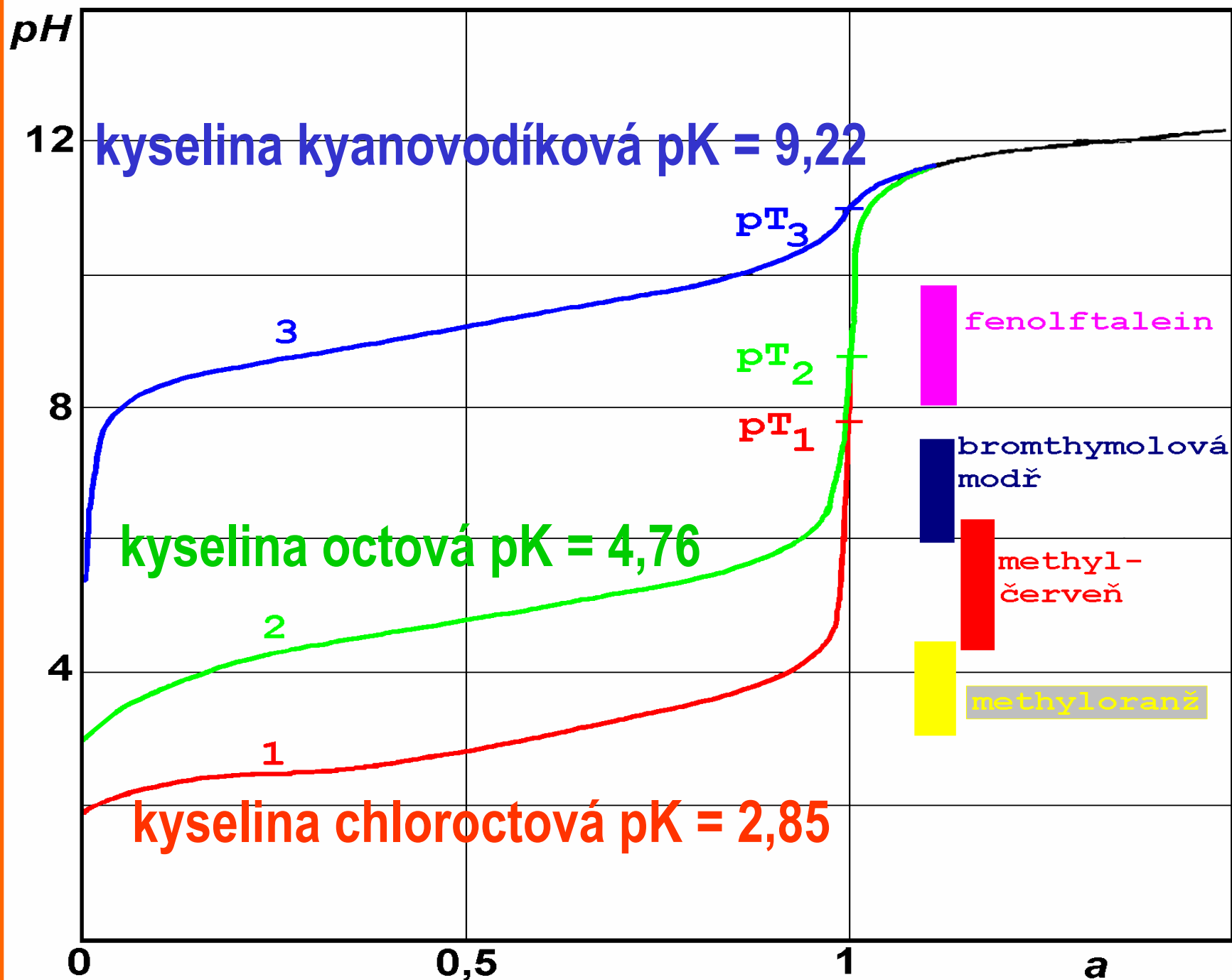
- **na začátku titrace** - pH silné zásady
- **před bodem ekvivalence** - pH silné zásady,
vliv autoprotolýzy vody
- **v bodě ekvivalence** - pT $\text{pH}=7$, ?vliv CO_2 ?
- **za bodem ekvivalence** - pH silné kyseliny, vliv
autoprotolýzy vody

Metody odměrné analýzy

TITRACE SLABÉ JEDNOSYTNÉ KYSELINY

- na úplném začátku titrace - pH slabé kyseliny
- po přidavku odměrného roztoku - pH pufru
- před bodem ekvivalence - pH pufru, vliv
autoprotolýzy vody
- v bodě ekvivalence - pH hydrolyzující soli
- za bodem ekvivalence - pH silné zásady, vliv
autoprotolýzy vody

TITRACE SLABÉ JEDNOSYTNÉ KYSELINY

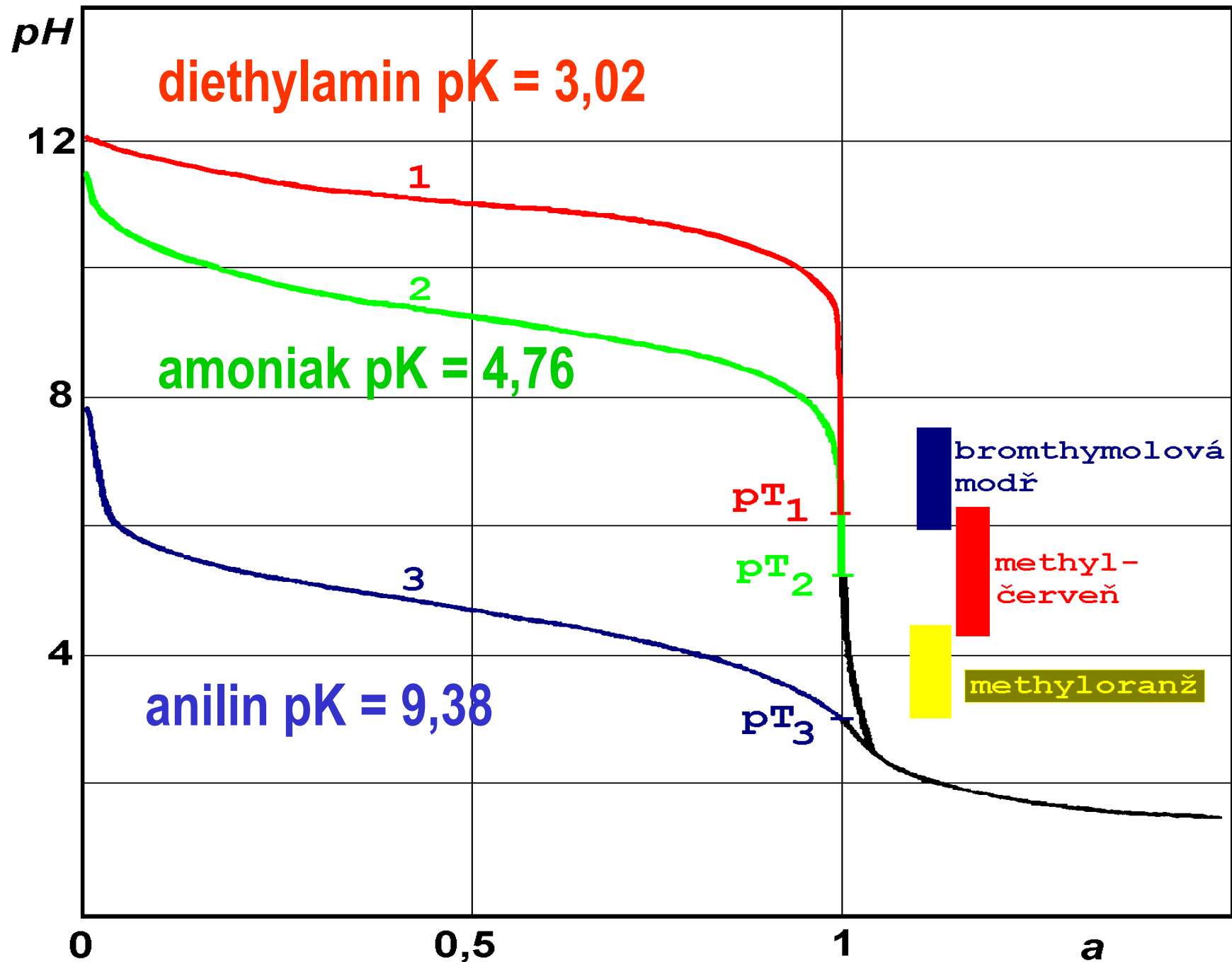

Metody odměrné analýzy

TITRACE SLABÉ JEDNOSYTNÉ BÁZE

- **na začátku titrace** - pH slabé zásady
- **po přidavku odměrného roztoku** - pH pufru
- **před bodem ekvivalence** - pH pufru, vliv autoprotolýzy vody
- **v bodě ekvivalence** - pH hydrolyzující soli
- **za bodem ekvivalence** - pH silné kyseliny, vliv autoprotolýzy vody

TITRACE SLABÉ JEDNOSYTNÉ BÁZE

Metody odměrné analýzy

TITRACE VÍCESYTNÉ KYSELINY - H_xB

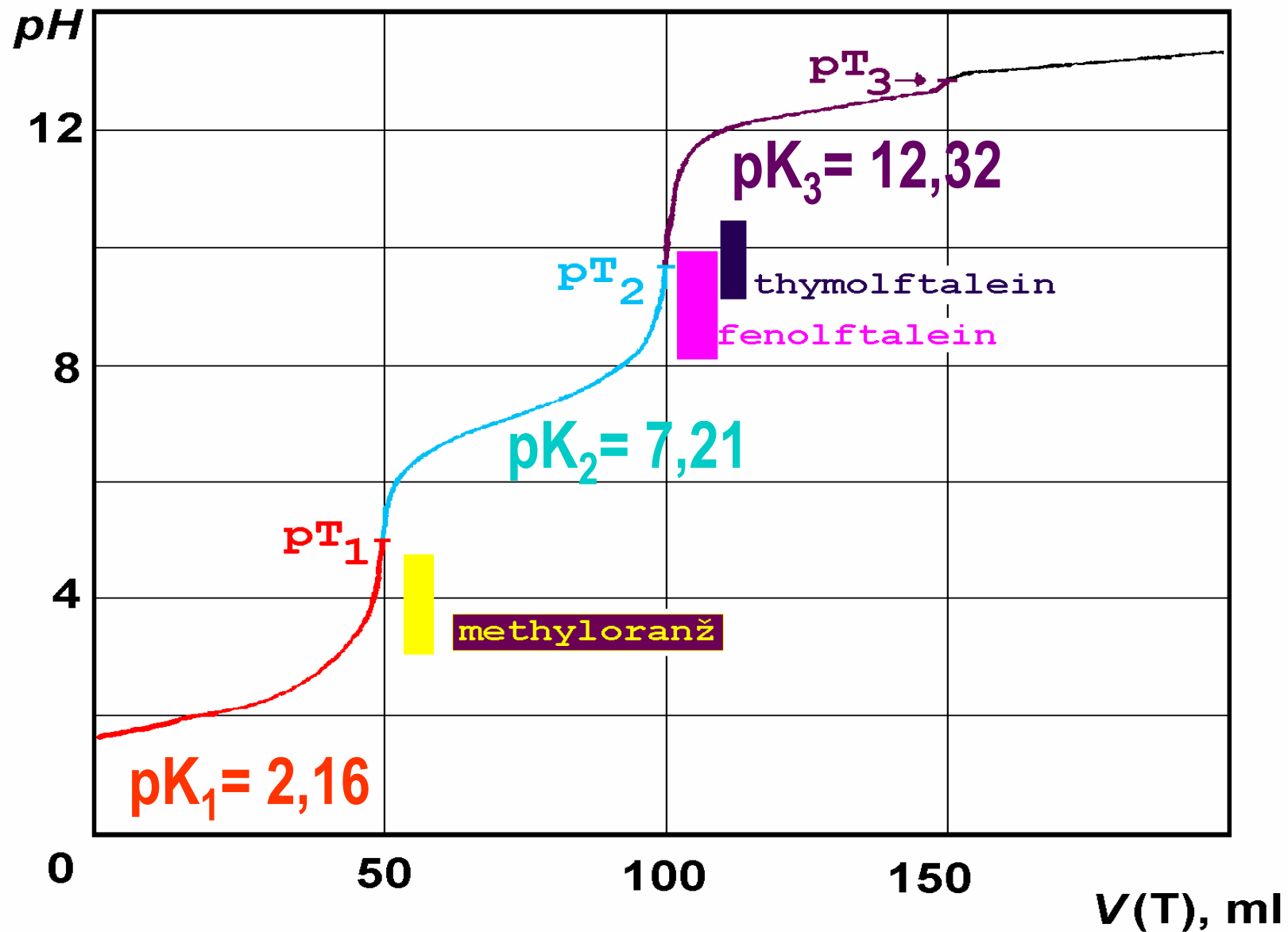
- otázka odlišnosti hodnot pK pro jednotlivé disociační stupně

- na začátku titrace - pH slabé kyseliny
(jednosytné)
- před 1. bodem ekvivalence - pH pufry, $H_{x-1}B^-/H_xB$
- v 1. bodě ekvivalence - pH amfolytu - $H_{x-1}B^-$
($0,5 (pK_1 + pK_2)$)
- za 1. bodem ekvivalence - pH pufry, $H_{x-2}B^{2-}/H_{x-1}B^-$
- v 2. bodě ekvivalence - pH amfolytu - $H_{x-2}B^{2-}$
- za 2. bodem ekvivalence - pH pufry, $H_{x-3}B^{3-}/H_{x-2}B^{2-}$

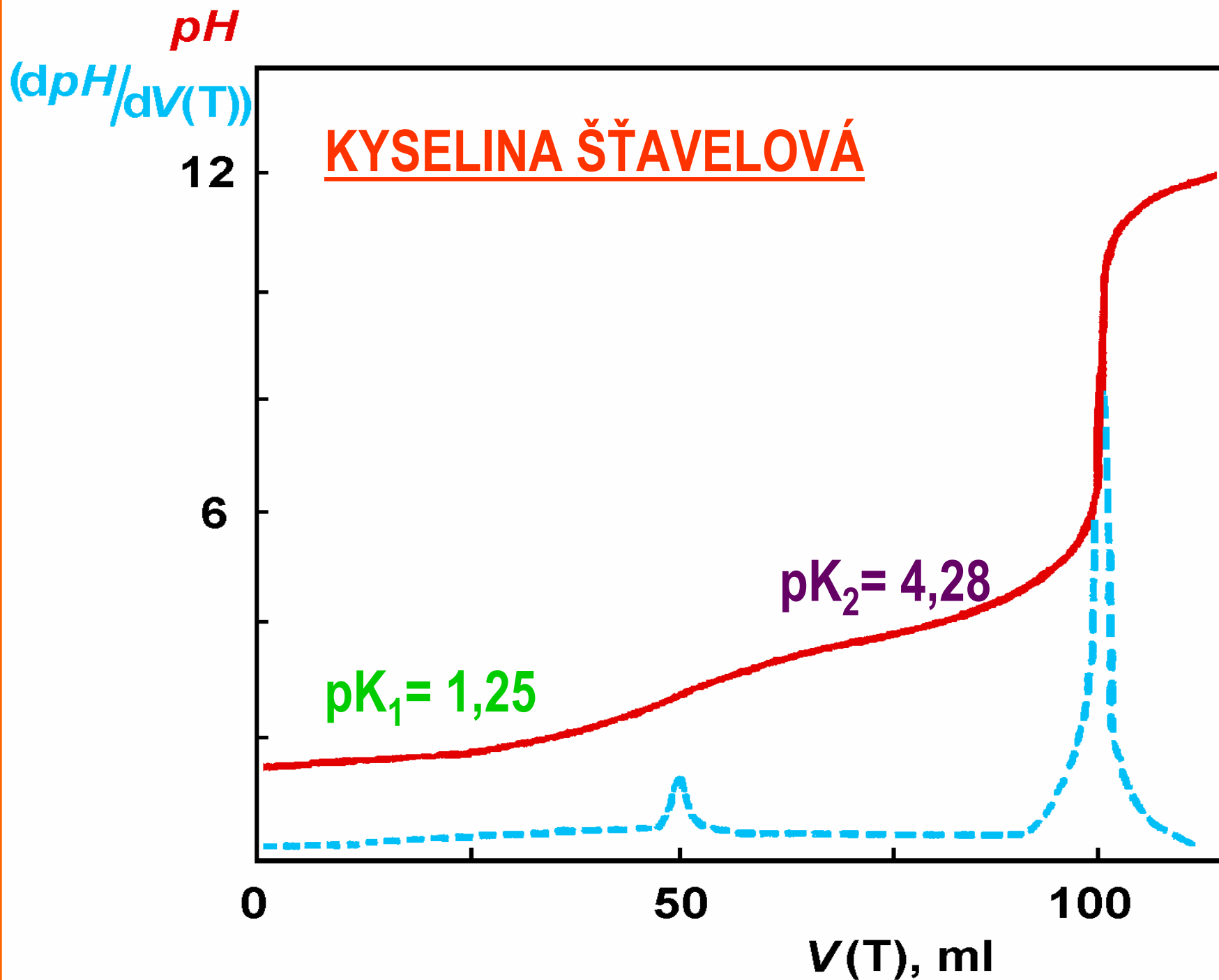

TITRACE VÍCESYTNÉ KYSELINY

KYSELINA FOSFOREČNÁ

TITRACE VÍCESYTNÉ KYSELINY

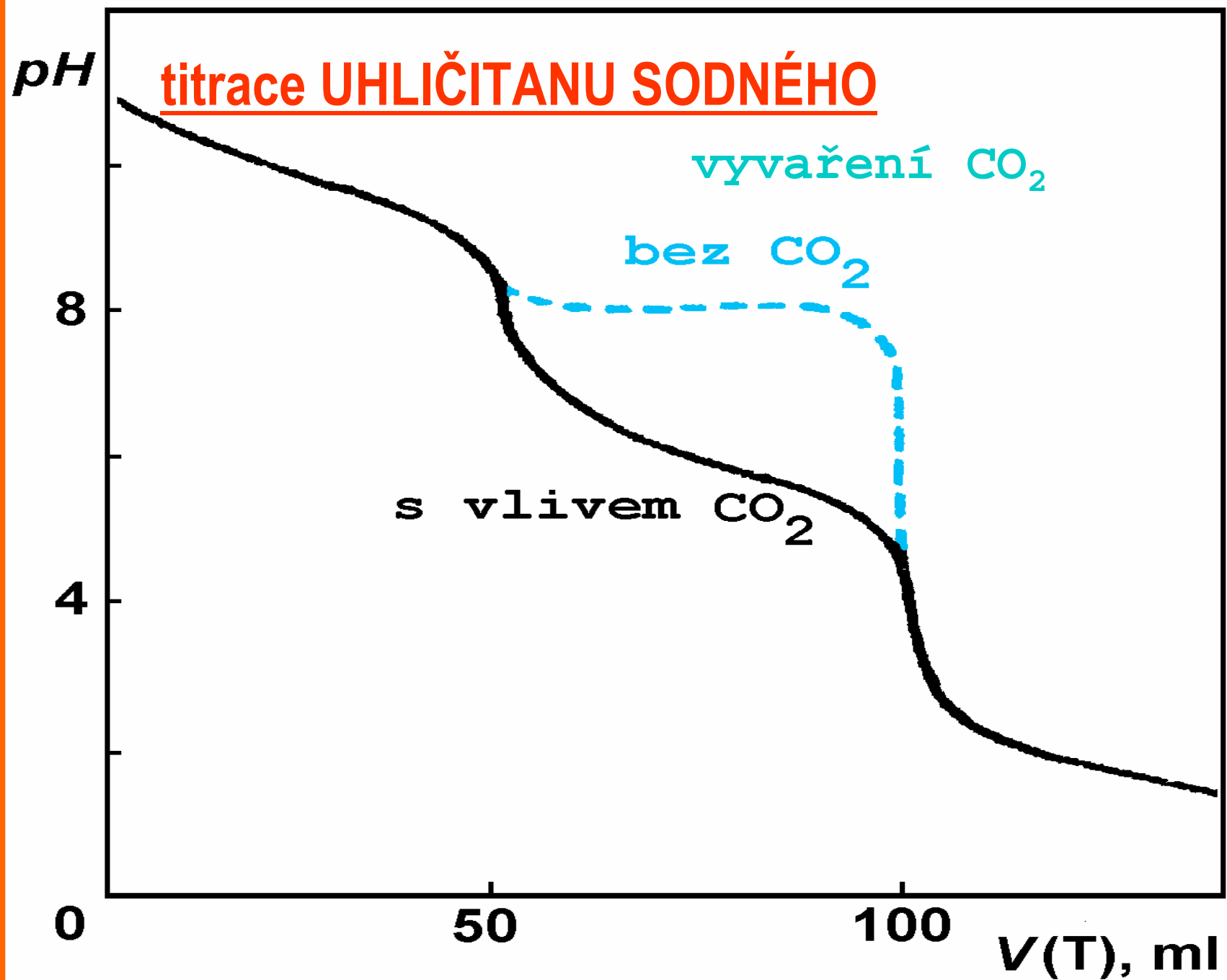

Metody odměrné analýzy

TITRACE VÍCESYTNÉ BÁZE

- otázka odlišnosti hodnot pK pro jednotlivé disociační stupně
- otázka vlivu CO_2
- na začátku titrace - pH slabé jednosytné báze
- před 1. bodem ekvivalence - pH pufru
- v 1. bodě ekvivalence - pH amfolytu
- za 1. bodem ekvivalence - pH pufru
- ve 2. bodě ekvivalence - pH amfolytu
- za 2. bodem ekvivalence - pH pufru

TITRACE VÍCESYTNÉ BÁZE

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro acidobazické titrace

- vizuální - **ACIDOBAZICKÉ** indikátory
  - barevné slabé organické kyseliny či zásady
    - pokryta oblast od pH 2 do 12
    - jednobarevné - **fenolftalein**, **thymolftalein**
    - dvoubarevné - **methylořanž**, **metylčerveň**
    - smíšené indikátory (univerzální indikátory)
- potenciometrická - měření pH
  - skleněná elektroda

Metody odměrné analýzy

ACIDOBAZICKÉ TITRACE

- **ACIDIMETRIE**

- odměrné roztoky kyselin

- kyselina chlorovodíková ($0,05 - 0,1 \text{ mol.l}^{-1}$)

- kyselina sírová ($0,05 - 0,1 \text{ mol.l}^{-1}$)

- základní látky

- KHCO_3

- Na_2CO_3 - připravený žíháním šťavelanu sodného

- **stanovování bází (zásaditých látek)**

Metody odměrné analýzy

ACIDIMETRIE

- stanovení celkové alkality
  - alkalita způsobená jak louhem, tak uhličitanem
    - titrace na methyoranž
- stanovení hydroxidu a uhličitanu v roztoku NaOH
  - Warderova metoda - na fenolftalein do odbarvení
(vytitrován OH^- a CO_3^{2-} do 1. stupně)
- přidá se methylooranž
(vytitrován HCO_3^- na CO_2)
  - Winklerova metoda - chloridem barnatým se vysráží uhličitan jako BaCO_3

Metody odměrné analýzy

ACIDIMETRIE

- **stanovení „nerozpustných“ uhličitanů**
  - **rozpuštění těchto uhličitanů v přebytku odměrného roztoku kyseliny**
  - **přebytek kyseliny po reakci se stanoví roztokem hydroxidu (na methyloranž)**
  - **PŘÍKLAD ZPĚTNÉ TITRACE**
- **stanovení dusíku - z amonných solí se uvolní působením silné zásady amoniak, a ten se vydestiluje s vodní parou do známého objemu odměrného roztoku kyseliny, nadbytek kyseliny se stanoví roztokem hydroxidu**

Metody odměrné analýzy

ACIDIMETRIE

- stanovení dusíku v organických látkách dle Kjeldahla
  - mineralizace organických látek - převedení na amonnou sůl (spolehlivě pro aminy, aminokyseliny), (nitro-, nitroso- sloučeniny předem převést na aminy)
  - katalyzovaná redukce varem s koncentrovanou kyselinou sírovou (katalýza CuSO_4 , CuSeO_3)
  - převedení soli na amoniak
    - vydestilování amoniaku do nadbytku odměrného roztoku kyseliny
    - stanovení přebytku kyseliny

Metody odměrné analýzy

ACIDOBAZICKÉ TITRACE

- **ALKALIMETRIE**

- **odměrné roztoky zásad**

- **roztoky alkalických hydroxidů (0,05 - 0,1 mol.l⁻¹)**

- riziko přítomnosti uhličitánů

- příprava roztoků prostých uhličitánů

- **základní látky**

- **hydrogenftalan draselný**

- **dihydrát kyseliny šťavelové**

Metody odměrné analýzy

ACIDOBAZICKÉ TITRACE

- **ALKALIMETRIE**

- stanovení kyseliny fosforečné a fosforečnanů
  - do 1. stupně na methylovanž
  - do 2. stupně na thymolftalein

- stanovení kyseliny borité - $pK_1 = 9,24$
  - přidavkem glycerolu převedení na kyselinu bis(glycerolatoboritou) - o 3 řády kyselejší
  - analogicky - přidavek mannitolu

Metody odměrné analýzy

ACIDOBAZICKÉ TITRACE

- **ALKALIMETRIE**

- stanovení organických kyselin

- ve vodě rozpustné s $pK < 7$ lze stanovovat přímo

- stanovení **NEUTRALIZAČNÍHO EKVIVALENTU**
(molární hmotnost látky dělená počtem kyselých vodíků)

Metody odměrné analýzy

ACIDOBAZICKÉ TITRACE

- **ALKALIMETRIE**

- **stanovení amonných solí a aminokyselin**

- ve vodném prostředí za přítomnosti formaldehydu

- amoniak resp. aminoskupiny reagují

- s formaldehydem

- za vzniku hexamethylentetraaminu

- (urotropinu) resp. Schiffových bází

Metody odměrné analýzy

ACIDOBAZICKÉ TITRACE

- **V NEVODNÉM PROSTŘEDÍ**

- STANOVENÍ VEMI SLABÝCH PROTOLYTŮ
- STANOVENÍ VE VODĚ MÁLO ROZPUSTNÝCH PROTOLYTŮ

- velmi slabé zásady v bezvodé kyselině octové
- velmi slabé kyseliny v alkoholech, pyridinu, aminech
- POUŽITÍ SMĚSNÝCH ROZPOUŠTĚDEL

ODMĚRNÉ ROZTOKY

- KYSELINA CHLORISTÁ V HAc
- METHOXID SODNÝ V SMĚSI METHANOLU A BENZENU

Metody odměrné analýzy

ACIDOBAZICKÉ TITRACE

- **V NEVODNÉM PROSTŘEDÍ**

- aminokyseliny v ethanolu - potlačení zásaditosti
aminoskupin
  - odměrný roztok - KOH v EtOH
  - indikátor - fenolftalein
- aminokyseliny v kyselině octové - potlačení kyselosti
karboxylů
  - odměrný roztok - KYSELINA CHLORISTÁ V HAc
  - indikátor - krystalová violet'
- vyšší mastné kyseliny ve směsi ethanol/ether
- heterocyklické dusíkaté báze - v chloroformu
  - odměrný roztok - KYSELINA CHLORISTÁ v dioxanu

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY - KOMPLEXOTVORNÉ nejvýznamnější CHELATOMETRICKÉ

- činidlo roztok disodná sůl EDTA
  - stabilita komplexů závislá na pH
    - žádoucí stabilizace pH během stanovení
    - riziko vzniku aminkomplexů v amoniakálním - prostředí - vedlejší reakce
- podmíněná konstanta stability komplexu s EDTA musí být pro dané reakční podmínky větší než 10^6

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY - KOMPLEXOTVORNÉ

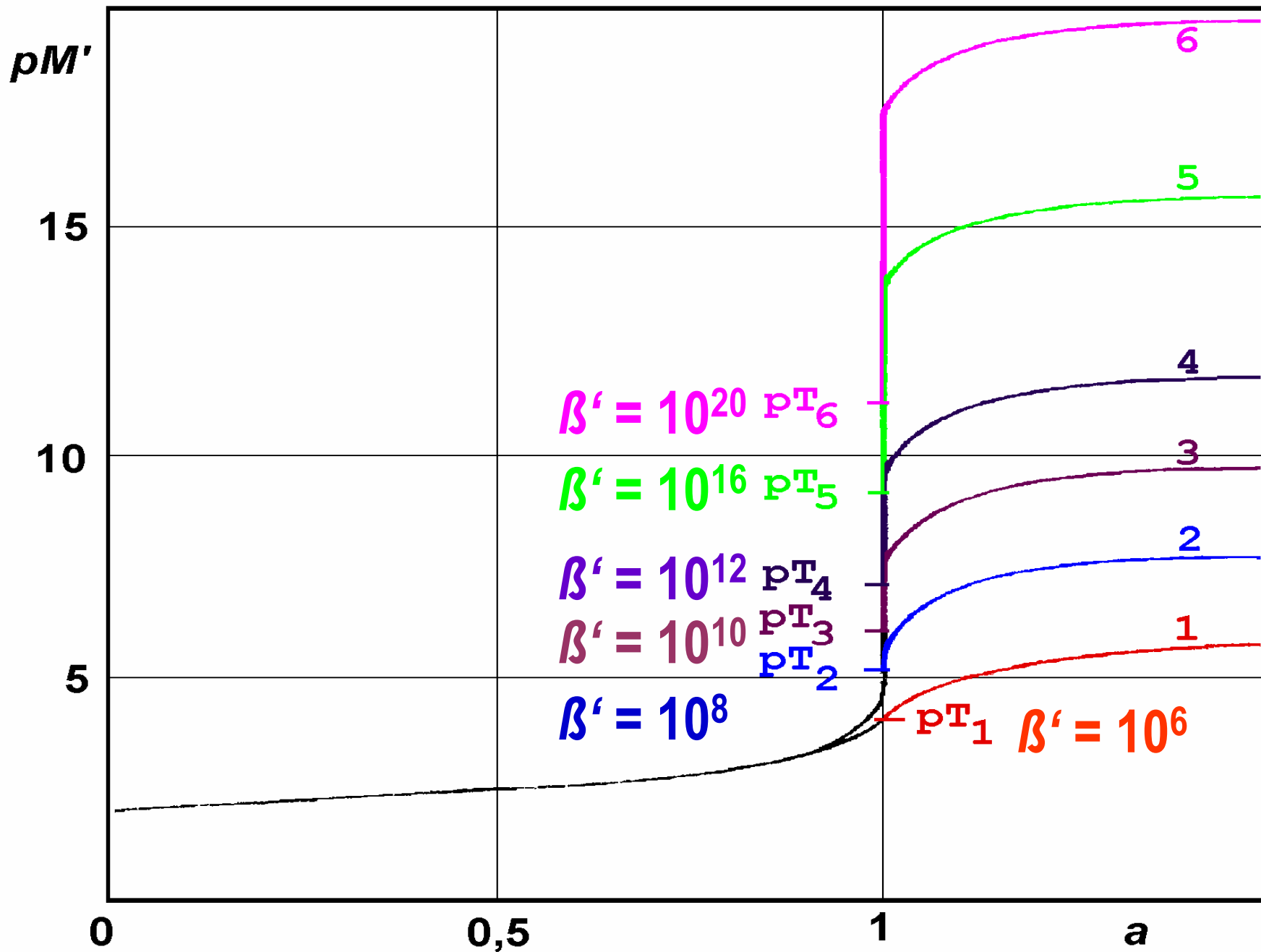
- závislost pM' na vytitrovaném podílu

$$pM' = -\log [M']$$

$[M']$ - podmíněná koncentrace kovu

- **před titrací** - $pM' = -\log c_0(M)$
- **před bodem ekvivalence** - látkové bilance kovu a ligandu (obvykle lze zanedbat koncentraci volného ligandu)
- **v bodě ekvivalence** $[M'] = [Y']$
- **za bodem ekvivalence** - látkové bilance kovu a ligandu (obvykle lze zanedbat koncentraci volného kovu)

TITRAČNÍ KŘIVKY - CHELATOMETRICKÉ

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro chelatometrii

- vizuální - METALOKROMNÍ indikátory
  - organické látky, schopné tvořit s ionty kovů barevné komplexy (méně stabilní než s chelatonem)
  - obvykle jde o slabé vícesytné protolyty - zbarvení i stabilita komplexů závisí na pH
- eriochromová čern T (Mg^{2+}), xylenolová oranž (Bi^{3+} , Pb^{2+}), murexid (Cu^{2+} , Ni^{2+} , Ca^{2+})

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro chelatometrii

- potenciometrická -**
  - elektrody 1. druhu - odpovídající stanovovanému iontu**
  - ISE elektrody podle typu stanovovaného iontu**
- fotometrická**
- konduktometrická**
- amperometrická**

Metody odměrné analýzy

CHELATOMETRIE

- **POUŽITELNÁ PRO VĚTŠINU KOVŮ**
- **odměrné činidlo - disodná sůl EDTA - $\text{Na}_2\text{H}_2\text{Y}_2$**
(0,01 - 0,1 mol.l⁻¹)
- **základní látky - PbCl_2** (urotropin, xylenolová oranž)
  - **CaCO_3** (pH ~ 12, murexid)
  - **thiokyanatan dipyridinozinečnatý**
(amonný tlumič, eriochrom-čern T)
- **titrace přímá, zpětná, vytěsňovací**

CHELATOMETRIE

- **titrace přímá**
  - **nejobvyklejší, pro ionty rychle reagující s chelatonem za vzniku stabilních komplexů**
- **titrace zpětná**
  - **ionty vázané ve sloučeninách omezeně rozpustných ve vodě, ale rozpustných v nadbytku chelatonu (Pb^{2+} v PbSO_4 , Ca^{2+} v oxalátu)**
  - **nadbytek chelatonu stanoven odměrným roztokem Mg^{2+} či Zn^{2+}**
  - **původní komplex („PbY“, „CaY“) musí zůstat stabilní**

Metody odměrné analýzy

CHELATOMETRIE

- vytěsňovací - pro kovy tvořící stabilní komplexy s chelatonem (příp. jiným ligandem), ale pro jejichž stanovení není vhodný indikátor**
- komplexy analytu musí být stabilnější než komplex s Mg^{2+} či jiným kovem**
- k roztoku analytu nadbytek chelatonátu hořečnatého (či jiného kovu s vhodným ligandem)
- uvolní se Mg^{2+} (či jiný kov) - ten stanovíme odměrným roztokem chelatonu**

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY - SRÁŽECÍ

- závislost pX na vytitrovaném podílu, kde X je halogenid (Cl^- , Br^- , I^-) nebo pseudohalogenid (např. SCN^-)

$$pX = -\log [X^-]$$

- obvykle se sráží AgX roztokem $AgNO_3$
- klíčový vliv - hodnota součinu rozpustnosti látky AgX
- koncentrace odměrného roztoku

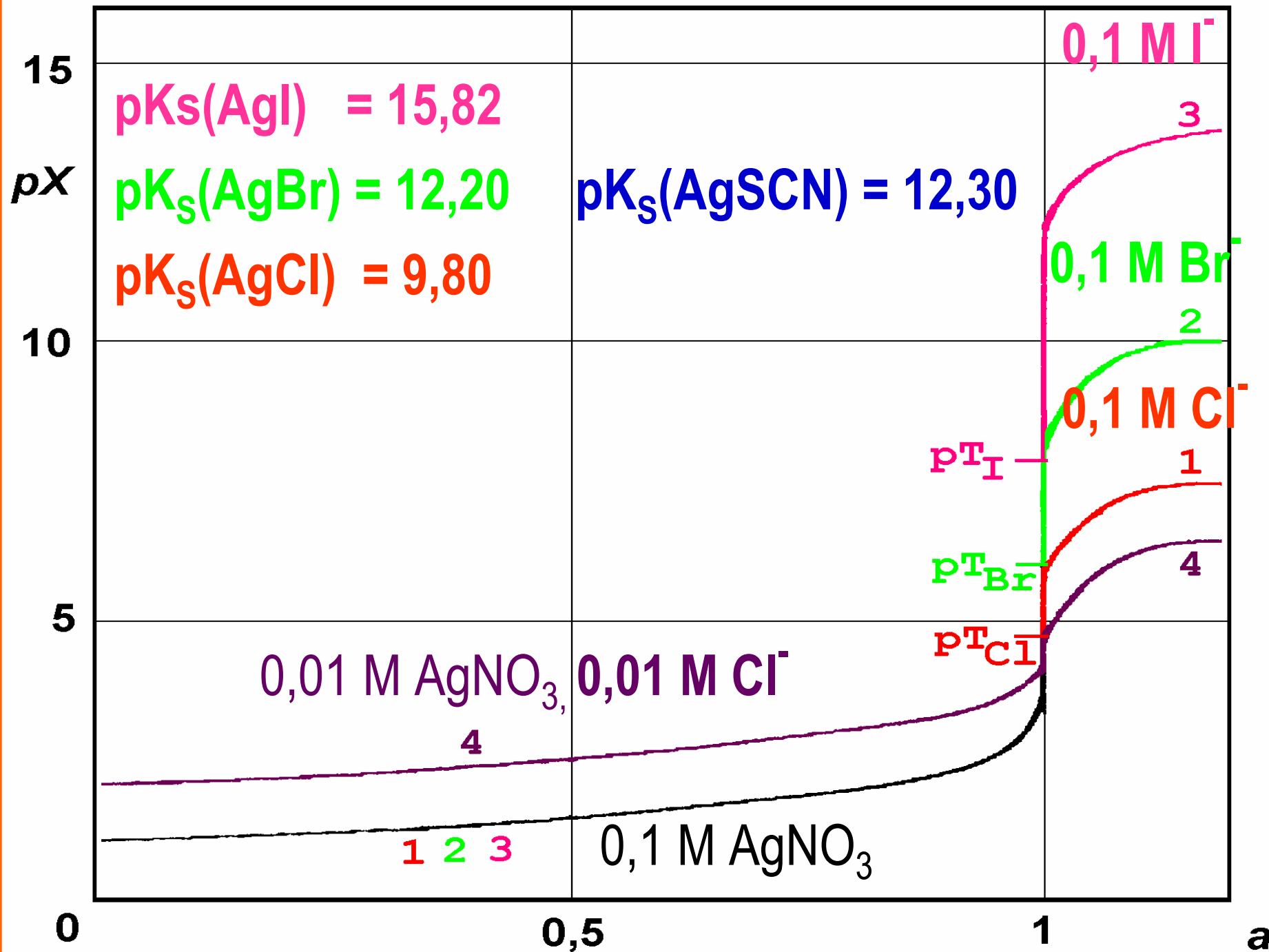

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY - SRÁŽECÍ

- **před titrací** - $pX = -\log c_0(X^-)$
- **před bodem ekvivalence** - příspěvek nezreagovaných X^- iontů, příspěvek rozpustnosti vznikající sraženiny
- **v bodě ekvivalence** - $[X^-] = [Ag^+]$
 $[X^-] = \sqrt{K_s}$
- **za bodem ekvivalence** - vliv přebytku přidaných Ag^+ iontů, výpočet přes součin rozpustnosti

TITRAČNÍ KŘIVKY - SRÁŽECÍ

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro srážecí titrace

- vizuální - indikátory srážecích reakcí
  - odlišné principy funkce
    - Mohrova metoda - stanovení chloridů
      - stanovení bromidů
    - INDIKÁTOR - chroman draselný
      - žlutý roztok
      - sraženina Ag_2CrO_4
      - vhodná koncentrace chromanu

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro srážecí titrace

- Volhardova metoda

- titrace Ag^+ thiokyanatanem v kyselém prostředí
- indikátor - roztok ŽELEZITÉ soli
- bílá sraženina AgSCN
- v bodě ekvivalence - červené zbarvení
komplexu $[\text{Fe}(\text{SCN})]^{2+}$

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro srážecí titrace

- Fajansova metoda

- adsorpční indikátory
- organická barviva adsorbující se na povrchu koloidně dispergovaného AgX
  - FLUORESCEIN
  - EOSIN
  - RHODAMIN G

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro srážecí titrace

- potenciometrie**
  - stříbrná elektroda**
  - ISE elektrody**
- konduktometrie**
- nefelometrie/turbidimetrie**

Metody odměrné analýzy

SRÁŽECÍ TITRACE

- NEJOBVYKLEJŠÍ - ARGENTOMETRIE

- odměrný roztok - AgNO_3 (0,01 - 0,1 mol.l⁻¹)
- základní látka - NaCl

- odměrný roztok NaCl (0,01 - 0,1 mol.l⁻¹)
  - není nutná základní látka

- odměrný roztok KSCN , NH_4SCN (0,01 - 0,1 mol.l⁻¹)
  - titr na odměrný roztok AgNO_3

Metody odměrné analýzy

SRÁŽECÍ TITRACE

- NEJOBVYKLEJŠÍ - ARGENTOMETRIE

- stanovení chloridů
- stanovení bromidů
- stanovení jodidů
- stanovení sulfidů a kyanokomplexů železa
  - zpětná titrace - nadbytek AgNO_3 a následně titrace přebytečného Ag^+ roztokem NaCl nebo NH_4SCN

Metody odměrné analýzy

TITRAČNÍ KŘIVKY - REDOXNÍ

- závislost E (elektrodového potenciálu)
na vytitrovaném podílu
- dáno Nernstovou rovnicí
  - v roztoku dva redox páry (analyt a odměrné činidlo)
  - ROVNOST potenciálů pro obě poloreakce
- na začátku titrace - určující vliv přebytku analytu
- v bodě ekvivalence - koncentrační poměry
odpovídají stechiometrii reakce
- za bodem ekvivalence - určující vliv přebytku
odměrného činidla

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro oxidačně redukční titrace

- **vizuální - REDOXNÍ indikátory**
  - **odlišná barva Ox a Red forem**
  - **vratné indikátory - lze definovat funkční oblast**
    - **často ovlivněna hodnotou pH**
    - **feroin/feriin**
    - **benzidin, difenylamin**
    - **kyselina difenylaminosulfonová**
  - **nevratné indikátory - methylčerveň -
oxidací bezbarvé produkty**

Metody odměrné analýzy

INDIKACE KONCE TITRACE pro oxidačně redukční titrace

- vizuální - specifické indikátory
  - reagují jen s jednou formou redox páru
    - ŠKROB - indikace jodu
    - SCN^- - reaguje s ionty železitými, nikoli s železnatými
- potenciometrické - redox elektrody
  - přívodní platinové elektrody

Metody odměrné analýzy

OXIDAČNĚ REDUKČNÍ TITRACE

- **OXIDIMETRIE** - odměrné roztoky **OXIDOVADEL**
  - **MANGANOMETRIE**
  - **DICHROMATOMETRIE**
  - **BROMATOMETRIE**
  - **JODOMETRIE**
- **REDUKTOMETRIE** - odměrné roztoky **REDUKOVADEL**
  - **TITANOMETRIE**
  - **(titrace jodu THIOSÍRANEM)**

Metody odměrné analýzy

MANGANOMETRIE

- odměrný roztok KMnO_4 ($0,002 - 0,1 \text{ mol.l}^{-1}$)
  - v kyselém prostředí redukce na Mn^{2+}
  - v neutrálním a slabě zásaditém na MnO_2
- základní látky - dihydrát kyseliny šťavelové
  - šťavelan sodný
  - oxid arsenitý
  - Mohrova sůl $(\text{NH}_4)_2\text{Fe}(\text{SO}_4)_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

Metody odměrné analýzy

MANGANOMETRIE

- **STANOVENÍ ŽELEZA**

- v surovém železe (piliny rozpustit v H_2SO_4)

- v železitých solích (redukce na Fe^{2+}) - nutno odstranit nadbytek redukovadla

- redukce plynným SO_2

- redukce kovovým zinkem (přebytek zinku se odstraní přebytkem kyseliny a následně se vyvařením odstraní vzniklý vodík)

Metody odměrné analýzy

MANGANOMETRIE

- **STANOVENÍ ŽELEZA**
  - v oxidických rudách (redukce na Fe^{2+}) -
rozpuštění v HCl, redukce pomocí SnCl_2 ,
přebytek SnCl_2 odstraněn přidavkem HgCl_2
  - riziko oxidace chloridů na chlor během titrace
    - omezeno přidavkem roztoku síranu
manganatého a kyseliny fosforečné

Metody odměrné analýzy

MANGANOMETRIE

- **STANOVENÍ PEROXIDŮ**
  - přímá oxidace peroxidu vodíku v prostředí H_2SO_4
  - rozklad tuhých peroxidů (Na_2O_2 , BaO_2) za vzniku peroxidu vodíku
- **STANOVENÍ CÍNU, ANTIMONU, ARSENU**
  - Sn^{II} na Sn^{IV} , Sb^{III} na Sb^{V} , As^{III} na As^{V}

Metody odměrné analýzy

MANGANOMETRIE

- **NEPŘÍMÉ STANOVENÍ** Ca, Sr, Ni, Co, Mn, Cd, Cu
  - vysrážení jako oxaláty
  - rozložení šťavelanů kyselinou sírovou
  - titrace kyseliny šťavelové manganistanem
- **NEPŘÍMÉ STANOVENÍ** oxidovadel
  - reakce PbO_2 , MnO_2 s kyselinou šťavelovou
  - titrace přebytečné kyseliny šťavelové

Metody odměrné analýzy

MANGANOMETRIE

- **STANOVENÍ MANGANU metodou Volhardovou**
  - **reakce manganatých iontů**
s manganistanem ve slabě zásaditém prostředí v přítomnosti zinečnatých iontů za vzniku sraženiny ZnMnO_3

Metody odměrné analýzy

DICHROMATOMETRIE

- odměrný roztok $K_2Cr_2O_7$ ($0,002 - 0,1 \text{ mol.l}^{-1}$)
  - v kyselém prostředí redukce na chromitou sůl
  - $K_2Cr_2O_7$ je sama o sobě základní látka
- indikace potenciometrická
- vizuální - benzidin, difenylamin

• **STANOVENÍ ŽELEZA**

• **STANOVENÍ OXIDOVATELNÝCH**

ORGANICKÝCH LÁTEK

Metody odměrné analýzy

DICHROMATOMETRIE

- **STANOVENÍ OXIDOVATELNÝCH
ORGANICKÝCH LÁTEK**
- **stanovení alkoholů**
  - **v kyselém prostředí oxidace na
karboxylové kyseliny (methanol na CO₂)**
  - **pomalé reakce - metoda zpětné titrace**
    - **nadbytečný dvojchroman se stanoví
odměrným roztokem železnaté soli**

Metody odměrné analýzy

BROMATOMETRIE

- **REDUKCE BROMIČNANU NA BROMID**
v kyselém prostředí
  - odměrný roztok KBrO_3 ($0,002 - 0,1 \text{ mol.l}^{-1}$)
    - KBrO_3 je základní látkou
  - **INDIKACE** - reakce přebytku bromičnanu s vzniklým bromidem - uvolnění bromu
    - nevratné redox indikátory - methylovaná, methylčervená
  - **BIAMPEROMETRIE**

Metody odměrné analýzy

BROMATOMETRIE

- **REDUKCE BROMIČNANU NA BROMID**
- **STANOVENÍ Sn, Sb, As**
  - přímé stanovení cínatých, antimonitých a arsenitých sloučenin
- **STANOVENÍ ORGANICKÝCH LÁTEK**
  - **oxidovatelné látky**
    - hydrazin (oxidace na N_2)
  - **bromovatelné látky** (fenol $\rightarrow$ bromfenol, adice bromu na dvojně vazby)
    - tvorba bromu reakcí bromičnanu s bromidem

Metody odměrné analýzy

JODOMETRIE

- redukce jodu na jodid, resp.
oxidace jodidu na jod
- VRATNÁ REAKCE
- jod ve vodě málo rozpustný, lépe rozpustný
v jodidu $\blacktriangle$ trijodidový anion I_3^-
- ODMĚRNÝ ROZTOK - trijodidový anion I_3^-
(0,01 - 0,1 mol.l⁻¹)
- ZÁKLADNÍ LÁTKY - přesublimovaný jod
  - oxid arsenitý
  - thiosíran sodný (odměrný roztok)

Metody odměrné analýzy

JODOMETRIE

- **INDIKACE - škrobový maz - s přebytkem jodu modře zabarvená „adsorpční sloučenina“**
- **STANOVENÍ Sn a Sb - oxidace jodem**
- **STANOVENÍ SIŘIČITANŮ (oxidu siřičitého) - oxidace na sírany**
- **STANOVENÍ SULFIDŮ (sulfanu) - oxidace na síru**

Metody odměrné analýzy

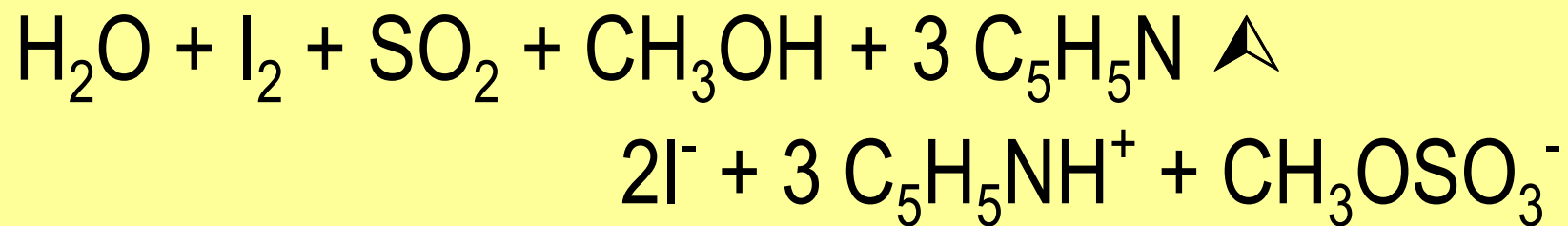
JODOMETRIE

- **STANOVENÍ oxidovadel - oxidace jodidu na jod - následná titrace jodu thiosíranem**
  - pro ClO_3^- , BrO_3^- , IO_3^- , AsO_4^{3-} , $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$, Fe^{3+} , Cu^{2+} , MnO_2
- **STANOVENÍ ORGANICKÝCH LÁTEK**
  - redox reakce s jodem či jodidem
    - formaldehyd na mravenčan
  - adiční reakce s jodem
    - stanovení dvojných vazeb (jodové číslo)

Metody odměrné analýzy

JODOMETRIE

- **STANOVENÍ VODY METODOU FISCHEROVOU**
  - stanovení vody v organických i anorganických systémech
  - reakce jodu a oxidu siřičitého v prostředí methanolu a pyridinu za přítomnosti vody

titračním činidlem bezvodý roztok jodu a SO_2 ve směsi methanolu a pyridinu, indikace biamprometrická

Metody odměrné analýzy

JODOMETRIE

- **STANOVENÍ VODY METODOU FISCHEROVOU**
  - obsah vody v organických rozpouštědlech
  - nepřímé stanovení organických látek, které kvantitativně reagují za vzniku (příp. spotřeby) vody
  - alkoholy a kyseliny - **ESTERIFIKACE**
  - ketony s hydroxylaminem
- **hydrolýza anhydridů kyselin**